

واژه

آبان

یا کره ستارگان است و بفرمان پروردگار از فراز آسمان باران و تگرگ و برف و زاله فروبارد و تمام مردم از پرتو او در نعمت و خوشی بسر برند. ایرانیان قدیم نسبت به چهار عنصر آب و خاک و آتش احترام قائل بوده و حتی اقوام سعی داشتند آنها را بکثافتات آلوده نسازند و فرشتگان پاسبان این چهار عنصر را از خود خشنود سازند. استرابون جغرافی نویسی یونانی راجع بایرانیان و محترم شمردن آب می نویسد: «ایرانیان در آب جاری استحمام نمیکنند در آن لاشه و مردار نمی اندازند عموماً آنچه ناپاک است در آن نمی ریزند» هرودت مورخ یونانی می نویسد: «ایرانیان خورشید و ماه و زمین و آتش و آب و باد را ستایش نموده برای آنها فدیه و نیاز می آورند» همین نویسنده در جای دیگر میگوید: «ایرانیان در میان رود بول نمیکنند در آب تف نمی اندازند، در آب دست نمی شویند، اگر کسی بخواهد آنرا بکثافتاتی آلوده کند مانع میشوند»

این حس احترام فوق العاده ایرانیها نسبت بآب سبب شد که در کنار رودخانه ها و یا در ساحل دریا معابدی بنام آب پانا هید ساخته شود.

اناهیت موکل آب که بفارسی ناهید شده است فرشته ایست بسیار زیبا که در ایران قدیم مخصوصاً در زمان هخامنشیان مقامی بسیار شامخ داشته است چنانکه تاریخ نشان میدهد ناهید نیز مانند مهر در کشورهای آسیای صغیر و بابل و یونان البته با کمی تغییر مورد احترام و پرستش مردم بوده است معابد سیمین و زرین

در اوستا واژه ای که برای آبان استعمال شده است «ارد و یسور اناهیت» (Aradvisur Anahit) است که فرشته موکل آب میباشد کلمه «ارد و یسور» اناهیت مشتق از سه جزء است اردوی - سور - اناهیت جزء اول یا «اردوی» یعنی فرودن و بالا بردن آمدن و اسم ردوی نیز میباشد که در آبان یشت از فراوانی آب و بزرگی آن مفصلاً سخن رانده شده است جزء دوم یا «سور» بمعنی قوی و دلیر است و در سانسکریت هم همین معنی را دارد (سورن نام یکی از پهلوانان اشکانی نیز همین معنی را داشته است)

جزء سوم یا «اناهیت» نیز خود مشتق از دو جزء (ا) علامت فرو «هیت» میباشد و مجموعاً بمعنی پاک و بی آلاشی و بدون نقص و عیب است بنابراین واژه «ارد و یسور» اناهیت یعنی توانای پاک یا رود قوی بی آلاشی. هشتمین ماه سال و دهمین روز هر ماه بنام آبان معروف است اضافه بر ارد و یسور ناهید که فرشته آب است فرشته دیگری نیز با آب رابطه دارد که بنام «اپام نپات» (Apâm Napat) معروفست یشت پنجم یا «آبان نیایش» و «آبزور» (یسنای ۳۶ - قسمتی از اوستا) در توصیف رود «ارد و یسور» و فرشته ناهید موکل آب سخن میراند. آبان یشت بطرز شاعرانه و شیرینی ناهید فرشته آب را بزنی فون العاده و جبه و بلند بالا تشبیه نموده است که برگردونه ای سوار است و مهار چهار اسب بکرنک و یک قدر که عبارتند از باد و ابرو باران و زاله در دست دارد مقام او در بلندترین طبقه آسمان

بسیاری از فرشته ناهید در ایران وجود داشته است که مهمتر از همه معبد ناهید در همدان و شوش و کنگاور بوده است در معبد ناهید همدان مجسمه زیبایی از ناهید با طلا بوده است که پادشاهان سلوکید آن را با سایر خزانه ای که در اینگونه معابد موجود بوده است بتاراج بردند در زمان اردشیر دوم هخامنشی ستایش ناهید و فرشته آب و فروغ ایزدی رواج بسیار یافته بود بطوریکه اردشیر در کتیبه همدان میگوید: «این ایوان را من بخواست اهورامزدا، اناهیت و میترا بنا کرده ام بشود که اهورامزدا، اناهیتا و میترا مرا در بنام خود گرفته از هر کینه و خصومتی حفظ کند و آنچه ساخته ام ویران نسازند» (اسم ستاره زهره و الهه زیبایی یونانیان نیز بنام ناهید معروف بوده است)

آبان یشت پس از آنکه از بزرگی رود «اردویسور» سخن رانده است و قدرت درمان بخشی و پاک کنندگی فرشته آب را بیان نموده، بد کراسامی یک عده پادشاهان و پهلوانان ایران باستان پرداخته و می نویسد چگونه هر یک از این پهلوانان و سلاطین مانند فریدون و ضحاک و افراسیاب و کیکاوس و گرشاسب و لهراسب و پیران و بیه و غیره قربانی و فدیة نیاز فرشته ناهید ساخته و تقاضای مساعدت و تقوی بردشمن را از او داشتند و چگونه ناهید آرزو و حاجت پادشاهان نیکوکار را بر آورد ولی درخواست بدکارانی مثل افراسیاب و ضحاک را نپذیرفت و دشمن را بر آنها فیروز ساخت، بطوریکه از آرزو (قسمتی از اوستا) پیدا است

فرشته ناهید باشخصی کمک نموده و آنها را در امر خود موفق میسازد که نیک اندیش و خیرخواه، دوست و نوع پرور باشند در فقرات ۲۱ تا ۲۵ آرزو میگوید: «توفیق و رحمت فرشته آب برای اشخاص بداندیش و بدگفتار و بد کردار و دوست آزار دهنده و آزار مباد دزد و راهزن و قاتل و جادوگر و بدکار و مستکار در کار خویش موفقیت حاصل نکند»

فرشته آب یک فرشته آریایی است که در ایران و هند مورد احترام و ستایش بوده است، در بین هندوان فرشته آب سرسوتی Sarasvati است که کاملاً شبیه فرشته ناهید میباشد در آسیای صغیر پرستش ناهید با آداب و رسوم سامی توأم گشته و تغییر فاحشی یافته بود در ارمنستان تا یک قرن پیش از مسیح علاوه بر پیروی از آیین زرتشت پرستش ناهید و مهر رواج کامل داشت بطوریکه در زمان سلطنت یکی از پادشاهان اشکانی نام یکی از شهرهای ارمنستان را «انایتیس» گذاشته بودند

چشن آبان - تنها جشنی که در ماه آبان برگزار میشود جشن آبان است که در روز دهم و ماه هشتم هر سال بتناحیت هم نام بودن روز و ماه با احترام فرشته آب گرفته میشود در هندوستان صدها نفر از پارسیان مخصوصاً بانوان در این روز دسته دسته بساحل دریا و یا کنار رودخانه رفته و این جشن را برگزار میکنند ولی در ایران این جشن شکوه و جلال دیرین خود را از دست داده و تنها با انجام مراسم دینی و خواندن آفرینگان (قسمتی از اوستا) این جشن باستانی برگزار میگردد فیروز آذر گشپ

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

وقتی که داریوش بزرگ در هند بود مشاهده کرد که تجارت مصر و شامات و غیره با هند از راه خشکی مشکل است و حمل و نقل گران تمام میشود این بود که امر کرد بحر مغرب را با بحر متوسط یکی از شعب نیل وصل کنند. این کار در زمان «نشامو» پادشاه مصر در ۶۰۹ ق - م انجام یافته ولیکن کانال مزبور در زمان داریوش بر شده بود. در این زمان بامر شاه آنرا پاک کردند و سیر کشتیها را برقرار نمودند و از قراریکه سفریات مصر نشان میدهد خود داریوش برای افتتاح این کانال در مصر حاضر شده است کتیبه ای هم از داریوش در تنگه سوتر کشف شده که راجع باین کانال است

...

آبان

شوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ماه آبان چو آب جوی بیست **ز تال صلح علوم انسانی** آب انگور باید اندر دست

و آن نکوتر که مست خسبی مست

آن نکوتر که شاد باشی شاد

پشت اندوه را بهی بشکت

شاد زیست آنکه عقل و دانش داشت

گیتی از رنج رست و از غم چست

شاد بنشین و باده خور کامروز

«معورد بعد سلمان»